

باسمه تعالی

دانشگاه صنعتی شریف

دانشکده مهندسی برق

۲۵۶۴۷-یادگیری عمیق-ترم پاییز

۱۴۰۰

تمرین سری سوم

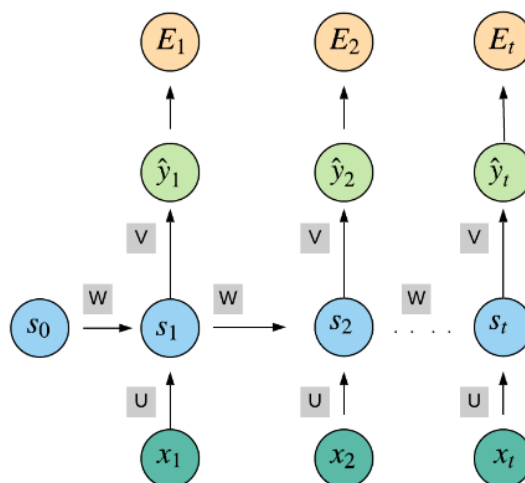
موعد تحویل: ۱۲ دی ۱۴۰۰

نحوه تحویل:

- آپلود در CW در قالب یک فایل واحد با نام HW_03_stdnum.zip که stdnum شماره دانشجویی شما در دانشگاه صنعتی شریف می‌باشد.
- کدهای سوالات کامپیوتری را به صورت فایل‌های جداگانه و در فرمت ipynb تحویل دهید.
- دربرخی از قسمت‌ها نیاز به استفاده از تنسوربرد بوده، از این رو فایل Summary خود را حتماً تحویل دهید.
- درصدهای طبقه بندی شبکه شما می‌بایست، در حدنرمالی قراربگیرد، قطعاً درصدهای بالاتر از حدنرمال و پایین‌تر، به ترتیب نمره اضافه و کسری نمره را به همراه خواهد داشت.
- از آنجایی که در طراحی‌های خود، مقید به محدودیتی نیستید، که چنین رویکردی منجر به خروجی‌های متفاوتی در همه ابعاد خواهد بود، از این رو مشاهده تقلب در تمارین باعث از دست‌دادن کل یا بخشی از نمره تمرین هر دو طرف می‌شود.
- در تکالیف شبیه‌سازی سهم عمده نمره تکلیف را تحلیل و دریافت شما از نتایج کدهای نوشته شده، دارد.
- از اجرای کدهای خود اطمینان حاصل فرمایید، ترجیحاً برای هماهنگی از version پکیج‌های مورد استفاده از فایل requirements.txt پکیج منیجر pip استفاده کنید. برای اطلاعات بیشتر به PEP ۴۹۶ یا PEP ۵۰۸ مراجعه کنید.
- برای تمارین کامپیوتری، استفاده از Git نمره‌ی امتیازی دارد، سعی کنید حتماً تعدادی Branch، Commit و Merge در Version Control خود داشته باشید. Branch‌های Merge شده را Remove نکنید. به نکاتی مانند قراردادن تصاویر و فایل‌هایی که به سورس کدتان مربوط نمی‌شود نیز دقت کنید.

تمرینات تئوری (۳۰ نمره):

۱. شبکه بازگشتی زیر را در نظر بگیرید که در آن S_i و Y_i به ترتیب حالت مخفی و خروجی می باشند. U ، V و W هم وزن هایی هستند که ماژول های مختلف را به یکدیگر وصل می کنند.

فرض کنید E خطای کل شبکه است و E_i خطای خروجی i ام می باشد. مقادیر $\frac{\partial E_3}{\partial W}$ و $\frac{\partial E_3}{\partial V}$ را محاسبه کنید (همراه با مراحل میانی). همچنین ابعاد آن ها و تمامی مراحل میانی را نیز مشخص کنید. (ورودی شبکه را n بعدی و بردارهای نهان را d بعدی و تعداد کلاس های خروجی را k می باشد).

۲. [این مقاله](#) را مطالعه نمایید و به سوالات زیر پاسخ دهید:

(الف) یک تابع Attention چیست؟ شکل ورودی آن به چه صورت می باشد؟

(ب) علت اسکیل کردن ضرب داخلی در واحد Attention چیست؟

(ج) مقاله به چه شکل هایی از Attention چندسَر در ماژول پیشنهادی خود استفاده می کند؟

(د) پیشنهاد مقاله برای استفاده از خاصیت ترتیبی ورودی به جای کانولوشن چیست؟ مقایسه ای انجام شده در مقاله بین روش های ممکن را شرح دهید.

(ه) بر مبنای بخش ۴ مقاله، مقایسه ای بین Self-Attention و لایه های بازگشتی و کانولوشن انجام دهید.

(و) حال معماری ترانسفورمر، بخش اصلی مقاله که منجر به محبوبیت آن شد را با عنایت به قسمت های قبلی شرح دهید. از چه تابع بهینه سازی استفاده شده است؟ از چه روشی برای Regularization بهره گرفته شد؟

(امتیازی) (ز) استفاده از ترانسفورمر منتهی به کاربردهای NLP نشده است. برای مثال در سال ۲۰۲۰، تیمی از گوگل یک ساختار مبتنی بر ترانسفورمر برای طبقه بندی تصاویر به نام Vision Transformer (ViT) ارائه داد که جزئیات آن در [این مقاله](#) آمده است. خلاصه ای از روند پیشنهادی این تیم و ساختار ViT ارائه دهید. نیازی به ورود به جزئیات نمی باشد.

تمرینات کامپیوتری (۷۰+۱۰نمره):

۱. در این سوال هدف پیاده سازی تسک تحلیل احساسات (sentiment analysis) است و در آن از شبکه های بازگشتی (RNN) و شبکه BERT استفاده خواهید کرد. مجموعه داده مورد استفاده در این سوال، دیتاست Sentiment140 می باشد که می توانید آن را از [اینجا](#) دانلود کنید و با جزییات آن آشنا شوید. کتابخانه مورد استفاده در این تمرین، PyTorch یا TensorFlow می باشد.

ابتدا نیاز است تا یک سری مراحل پیش پردازشی بر روی داده ها انجام دهید. بدین منظور، ابتدا کارهای زیر را در ابتدا انجام دهید:

- هر یک از نمونه های این دیتاست یک توییت است. هشتگ ها و منشن ها را با یک عبارت یا کلمه جایگزین کنید.

- توییت های حاوی لینک را حذف کنید تا در آموزش مدل مشکلی ایجاد نکنند.

- تمام علائم نگارشی را از توییت ها حذف کنید.

- برچسب داده ها را به صفر (منفی)، یک (خنثی) و دو (مثبت) تغییر دهید.

حال باید به هر کلمه به کمک یک word embedding در حالت ساده یک عدد یکتا یا یک بردار one-hot نسبت دهیم، برای این منظور از glove42b با بعد ۳۰۰ استفاده کنید. این embedding هر واژه را به یک بردار ویژگی با بعد ۳۰۰ نگاشت می کند و می توانید آن را از [اینجا](#) دانلود کنید. (با توجه به اینکه طول کلمات متفاوت است قبل از اعمال embedding بر روی آنها می توانید از padding مناسب استفاده کنید برای مثال می توانید طول همه ورودی ها را ۲۸۰ بکنید.)

الف) مدل LSTM یک طرفه با یک لایه و بعد مخفی ۱۵۰ و یک لایه خطی با ۳ خروجی بدهید. از تابع فعالساز Softmax در لایه خروجی استفاده کنید. بهینه ساز خود را Adam و تابع هزینه را Cross entropy در نظربگیرید. مدل را آموزش دهید و نمودار دقت و خطا را برای داده های آموزش، اعتبارسنجی و تست رسم کنید همچنین ماتریس confusion را گزارش کنید. (اگر یک لغت در word embedding وجود نداشته باشد در این حالت به جای بردار آن لغت، میانگین تمامی بردارهای ویژگی موجود در glove42b را در نظربگیرید)

ب) در قسمت الف، LSTM دوطرفه را جایگزین کنید و مجدد نمودار دقت و خطا را برای داده های آموزش، اعتبارسنجی و تست رسم کنید همچنین ماتریس confusion را گزارش کنید. نتایج را با قسمت قبل مقایسه و تحلیل کنید.

ج) مدل LSTM یک طرفه بخش اول را با یک ساختار هرمی (Pyramid) با ۴ سطح جایگزین کنید. ساختار هرمی به این صورت است که در هر سطح، ورودی هر سلول از اتصال خروجی دو سلول سطح پایین تر ساخته می شود. برای آشنایی بیشتر با ساختار هرمی می توانید به [این مقاله](#) مراجعه کنید. بعد مخفی پایین ترین سطح را ۶۴ در نظر بگیرید و نمودار دقت و خطا را برای داده های آموزش، اعتبارسنجی و تست رسم کنید همچنین ماتریس confusion را گزارش کنید.

نتایج را با قسمت های قبل مقایسه و تحلیل کنید. (در صورت طولانی شدن زمان آموزش می توانید تنها از نیمی از داده های آموزش استفاده کنید).

*د) (امتیازی) در این قسمت با استفاده از یکی از مدل BERT از قبل آموزش داده شده، تحلیل احساسات باید انجام دهید و مدل را بر روی دادگان سوال fine-tune خواهید کرد. برای آشنایی با ساختار شبکه BERT می توانید از مراجع زیر استفاده کنید:

[مرجع یک](#) [مرجع دو](#) [مرجع سه](#)

در این قسمت از کتابخانه `pytorch_pretrained_bert` یا برای افرادی که از TensorFlow استفاده میکنند از [این لینک](#) استفاده کنید.

ابتدا داده ها را به `tokenizer` دهید. وظیفه `tokenizer` مشابه یک `word embedding` است. در واقع، `tokenizer` هر جمله را به توکن های از پیش تعریف شده تقسیم می کند و سپس به هر کدام از آن ها یک آیدی نسبت می دهد. در نهایت، این آیدی ها ورودی مدل BERT خواهند بود. طول ورودی ها را ۳۰۰ در نظر بگیرید اگر طول آیدی استخراج شده توسط `tokenizer` کمتر از ۳۰۰ باشد به انتای آن صفر اضافه کنید تا طول آن برابر با ۳۰۰ شود و اگر طول آن بزرگتر از ۳۰۰ باشد تنها ۳۰۰ توکن ابتدایی را در نظر بگیرید. در این قسمت از مدل و `tokenizer` آموزش داده شده `bert-base-uncased` استفاده کنید (این مدل دارای ۱۲ لایه با بعد مخفی ۷۶۸ هست). خروجی مدل BERT را به یک لایه خطی با ۳ خروجی بدهید و در نهایت تابع `Softmax` را بر روی آن اعمال کنید. مدل را آموزش دهید و نمودار دقت و خطا را برای داده های آموزش، اعتبارسنجی و تست رسم کنید همچنین ماتریس `confusion` را گزارش کنید. نتایج را با قسمت های قبل مقایسه و تحلیل کنید.

۲. در این تمرین به رفع نویز سیگنال های مختلف با شبکه های بازگشتی می پردازیم. در هر بخش حتما از نمایش سیگنال ها غافل نشوید.

الف) سیگنال های سینوسی، مثلثی و دندان اره ای به طول ۱۰ تناوب تولید کنید و ۷ دوره تناوب را برای آموزش و ۱ تناوب برای اعتبارسنجی و مابقی را برای تست اختصاص دهید.

ب) نویز گوسی با میانگین صفر و یونیفرم تولید نموده و جداگانه به هر سیگنال اضافه کنید.

ج) یک بار با شبکه RNN ساده و یک بار با LSTM مدل خود را روی سیگنال آموزش ترین نمایید و با استفاده از خطای کمترین مربعات، دقت هر شبکه را بسنجید. همچنین SNR خروجی را گزارش دهید. آماده سازی داده ها برای ترین و تنظیم پارامترهای شبکه بر عهده خودتان است و هدف دستیابی به بهترین دقت بازسازی است. (بررسی مدل پایه برای پارامترهای مختلف کفایت می کند و در صورت نیاز می توانید از لایه Dense استفاده نمایید. نیازی به پیاده سازی ساختارهای ذکر شده از پایه نیست).

د) اثرات Number of Epochs ، Batch Size ، Learning Rate را با نمودارهای مناسب روی تابع هزینه آموزش به ازای واریانس‌های مختلف نشان دهید. تا چه واریانسی سیگنال اصلی به طور کیفی قابل بازیابی است؟

ه) نویز اضافه‌شده در قسمت ب ایستاد می‌باشد اما اگر واریانس یا میانگین آن در زمان تغییر می‌کند، آیا آموزش شبکه‌های RNN همچنان سراسر است بود؟ این موضوع را با اضافه کردن نویز گوسی غیر ایستاد که واریانس و میانگین آن متغیر در زمان است بررسی کنید و قسمت د را تکرار نمایید. به عنوان مثال می‌توانید سیگنال اصلی را به چندین بخش تقسیم کرده و در هر بخش از واریانس و میانگین متفاوت با بخش‌های دیگر استفاده نمایید.

و) حال به بررسی عملکرد شبکه‌ها در فضای دو بعدی می‌پردازیم. بدین منظور خم‌های پارامتریک زیر را در نظر گرفته و قسمت‌های ب الی ه را برای هر کدام از این خم‌ها تکرار نمایید. برای راحتی بگیرید $0 \leq t \leq 10 \cdot 2\pi$

- دایره به شعاع ۱ که مرکز آن در مبدا است. آیا لازم بود ده بار دایره را دور بزنیم؟
- *Epitrochoid* با پرمایش زیر:

$$x(t) = (a + b) \cos t - c \cos \left(\left(\frac{a}{b} + 1 \right) t \right),$$

$$y(t) = (a + b) \sin t - c \sin \left(\left(\frac{a}{b} + 1 \right) t \right), a = c = 5, b = 3$$

- *Nephroid* با پرمایش زیر:

$$x(t) = a(\cos 3t - 3 \cos t), \quad y(t) = a(\sin 3t - 3 \sin t), a = 2$$

و) به دلخواه روی صدای ضبط‌شده خود یا یک قطعه موسیقی بخش‌های الف الی ه را تکرار نمایید. آیا نتایج مطلوب است؟ می‌توانید طول سیگنال را افزایش داده و آموزش را دوباره اجرا کنید. یک روش مورد استفاده برای افزایش کیفیت بازسازی صدا، استفاده از طیف سیگنال در حوزه‌ی زمان-فرکانس است به طوری که با اعمال فیلتر ضربی روی تبدیل زمان-فرکانس به دنبال جدا کردن مولفه‌های نویز جمع شونده هستیم و شبکه‌های مختلفی برای تخمین این فیلتر پیشنهاد شده‌اند. یک روش به نام EHNET که بر مبنای ترکیب CNN و RNN می‌باشد در [این مقاله](#) آمده است. ابتدا در مورد Bidirectional RNN تحقیق نمایید و سپس روش استفاده‌شده در مقاله مورد نظر را توضیح دهید. از چه تابع هزینه‌ای استفاده شده است؟ شکل ورودی‌های هر لایه چگونه است؟

ز) حال [تصویر پیوست‌شده](#) را به صورت Grayscale در نظر بگیرید و روند قسمت‌های الف الی ه را این بار با نویزهای گوسی و فلفل نمکی تکرار نمایید. آیا کیفیت بازسازی به نحوی انتخاب پیکسل‌های تصویر وابسته است؟ آیا آموزش مدل و دقت بازسازی همانند سیگنال یک بعدی است؟ در این قسمت بیشتر تلاش و توضیحات شما مدنظر می‌باشد.

(امتیازی: روی تصویر سه کاناله تکرار کنید)

حال [این مقاله](#) مطالعه نمایید و خلاصه‌ای از روش ارائه شده و مقایسه‌ی آن با MemNet و DRRN و DRCN (از پاراگراف قبل از Experiments می‌توانید استفاده کنید) شرح دهید. Non-Locality به چه معناست؟

چه نتیجه‌ای از این تمرین در مورد کاربرد مدل‌های پایه‌ای LSTM, RNN برای رفع نویز سیگنال‌ها می‌گیرید؟

۳. در این تمرین قصد داریم تا با استفاده از شبکه‌های بازگشتی و کانولوشنی، یک سیستم برای کپشن زدن بر روی تصاویر را ایجاد کنیم.

الف) جمع‌آوری داده: در این تمرین قصد داریم تا از داده‌های flickr8k استفاده کنیم که می‌توانید از [اینجا](#) آن را دانلود کنید و یا مستقیماً از نوتبوک کگل استفاده کنید تا بتوانیم بر روی تصاویر کپشن بزنیم. این دیتاست شامل ۸۰۰۰ تصویر که هر یک دارای ۵ کپشن است می‌باشد. پس از دریافت فایل سعی کنید تا شهود کلی از داده‌ها را بدست آورده و سپس داده‌های خود را بر اساس آی دی تصویر و کپشن در دیکشنری یا هر داده ساختار مناسبی ذخیره کنید.

ب) تمیز کردن داده‌های کپشن: برای کار با داده‌های متنی ابتدا باید بر روی داده‌ها پیش پردازش انجام دهیم. این پیش پردازش بسته به کاربرد می‌تواند انواع خاصی داشته باشد. در اینجا صرفاً چند پیش پردازش ساده انتظار می‌رود. سعی شود تا تمام لغت‌های موجود در کپشن‌ها به فرم lowercase باشد. Punctuation ها و لغت‌هایی که شامل عدد در کپشن را حذف کنید و سعی کنید تا از کلمات تک حرفی نیز پرهیز کنید. (این کار با استفاده از کتابخانه string قابل انجام می‌باشد. طبیعتاً پیش پردازش‌های بیشتر و مفیدتر شامل نمره امتیازی خواهد بود) بهتر است تا این کپشن‌ها را در فایلی در هارد دیسک ذخیره کنید و در ادامه کار هر جا لازم شد این فایل را لود کنید تا حافظه cache سیستم را اشغال نکند.

پ) برای کار با داده‌های متنی لازم است تا یک لغت نام‌ها (vocabulary) داشته باشیم. لغت نام‌ها از مجموعه لغت‌های یکتا در کپشن‌ها تشکیل می‌شود. سعی کنید تا در این بخش تمامی لغت‌های یکتا در کپشن‌ها استخراج کنید. در ادامه لغت‌هایی که کمتر از ۱۰ مرتبه در کپشن‌ها استخراج شده‌اند را دور ریخته و تعداد تمامی لغت‌ها را نشان دهید.

ت) حال در این قسمت لازم است تا داده‌های train را بسازیم. فایل flickr_8k.trainImages.txt دارای اسامی تصاویری که متعلق به داده‌های ترین است می‌باشد. ۶۰۰۰ هزار تصویر به عنوان داده‌ترین موجود است و سپس از فایلی که ذخیره کرده‌اید کپشن‌ها را نیز می‌توانید بازیابی کنید. در اینجا به ابتدا و انتهای هر کدام از کپشن‌ها باید توکن‌های <START> و <END> نیز اضافه کنید. این توکن‌ها برای مشخص کردن ابتدا و انتهای جمله ضروری هستند.

ث) در این قسمت نیاز به نمایش برداری از تصاویر داریم. بنابراین سعی می‌کنیم تا از یک شبکه از پیش یادگیری شده کار transfer learning را انجام دهیم. این کار می‌تواند با هر شبکه‌ای که با دیتاست imagenet ترین شده است، انجام شود. توجه داشته باشید که در اینجا هدف ما دسته‌بندی نیست و صرفاً یک طول ثابت برداری مدنظر است. بنابراین در اینجا با استفاده از فانکشن encode (که خودتان پیاده‌سازی می‌کنید) تصاویر ترین را به یک نمایش d بعدی تبدیل می‌کنید. به صورت مشابه می‌توانید تصاویر تست را نیز به همین صورت به d بعد انتقال داده و سپس در دیسک ذخیره کنید.

ج) در نظر داریم که کپشن ها را میخواهیم کلمه به کلمه پیش بینی کنیم. بنابراین به صورت مشابه نیز نیاز داریم تا لغات را نیز به صورت یک نمایش برداری ثابت در بیاوریم. حال انتظار داریم تا دو دیکشنری بسازید. دیکشنری `word2idx` و `idx2word`. با اینکار میخواهیم تا لغات موجود در لغت نامه را با یک عدد `integer` نشان دهیم. توجه داشته باشید که توکنایزهای از پیش آماده ای موجود هستند و اینکار را برای زبان های مختلف انجام میدهند اما در این تمرین انتظار می رود تا خودتان این بخش را پیاده سازی کنید. در ادامه سعی کنید تا بیشترین طول هر کدام از کپشن ها را نیز بدست آورید. این کار در ادامه برای کار `padding` مهم میباشد.

چ) در این قسمت سعی داریم تا با استفاده از دیتا جنریتور داده هایمان را آماده سازی کنیم. در نظر داشته باشید که داده ها را به صورت `mini batch` به شبکه میدهم بنابراین تمام کپشن ها را با استفاده از توکن `<PAD>` به بزرگترین طول مدنظر افزایش دهید (در این قسمت بهتر است از متود `pad_sequence` استفاده کنید). سپس یک دیتا جنریتور در نظر بگیرید که مانند `iterator` عمل میکند. این دیتا جنریتور در هر مرحله دو ورودی و یک خروجی دارد. خروجی (که همان هدف در `lstm` است) کلمه بعدی است و ورودی ها تصویر و تمامی لغاتی که قبل از کلمه هدف آمده اند میباشد.

ح) حال میخواهیم تمامی کلمات را به حالت وکتور نمایش دهیم. در اینجا نیز سعی میکنیم تا از یک نمایش برداری آماده و قوی برای بردار ها استفاده کنیم. در اینجا سعی میکنیم تا از نمایش از پیش یادگیری شده `GLOVE` استفاده کنیم. (میتوان از نمایش های دیگر نیز استفاده کرد) حال برای تمام لغت های یکتا، `embedding_matrix` را پیاده سازی میکنیم. در ادامه در نظر داشته باشید که پس از استفاده از نمایش از پیش یادگیری شده، لایه `embedding` را حتمن `freeze` کنید. (استفاده از `GLOVE` صرفاً برای دقت کار توصیه میشود و میتوان آن را در فرایند یادگیری نیز فراگرفت).

خ) در این قسمت میخواهیم توجهی به `architecture` ای که باید پیاده سازی شود داشته باشیم. در مسئله `image captioning` دو موضوع مدنظر است. ابتدا `encode` کردن تصاویر و سپس `decode` کردن آن با الحاق لغات `embed` شده در کنار فیچر های به دست آمده از مرحله قبل. حال شما میتوانید این معماری را به هر شکلی که از نظر خودتان مطلوب است پیاده سازی کنید.

د) پس از آموزش مدل، سعی کنید تا مدل را بر روی چند تصویر تست اعمال کنید و کپشن های تولید شده را در گزارش بیاورید. در نظر داشته باشید که پس از به دست آمدن `<END>` کار تولید کپشن را متوقف کنید.